

A SZUBURBANIZÁCIÓ MOTIVÁCIÓI MAGYARORSZÁGON

Bajmócy Péter¹

A szuburbanizáció Magyarországon kétségkívül az egyik leglátványosabb társadalmi térfolyamat az 1990-es években. Különösen azzal a ténnyel együtt érdekes ez, hogy a folyamatnak csak kevés előzménye volt korábban, s az addigi sok évtizedes, - s így természetesen vélt – urbanizációs folyamathoz képest alapvető változást hozott az ország nagyvárosi tereiben. Az is igaz azonban, hogy szuburbanizációs jellegű folyamatok messze a legerősebben Budapest környékén jelentkeznek az országban, a vidéki nagyvárosok körüli folyamatok alig említhetők egy lapon a fővárosiakkal. Ráadásul a szuburbanizációt kiváltó okok némelyike is eltér (vagy legalábbis eltérő jelentőségű) a főváros környékén illetve a vidéki nagyvárosok térségeiben.

E jelenlegi tanulmány az ország vidéki térségeivel foglalkozik, ugyanis a Budapest környéki folyamatok eltérő léptéke miatt külön kutatásokat igényelnek, s a ma még csekély, bár örvendetesen szaporodó hazai szuburbanizációs szakirodalom döntő része is a fővárossal és környékével foglalkozik. (Daróczy E., (1999), Dövényi Z.-Kovács Z., (1999), Izsák É., (1999), Kovács K. (1999), Kovács Z. (szerk, 1999), Váradi M. (1999)) A vidéki térségek hasonló – bár jóval kisebb léptékű – folyamatai még kevésbé kutatottak, s így a szuburbanizációs folyamatokban esetlegesen meglévő területi különbségek is jórészt feltáratlanok. (Timár J.-Váradi M., 2000) E tanulmány egy nagyobb léptékű kutatás részét képezi, melynek célja az 1990-es évek „vidéki” szuburbanizációs folyamatainak összehasonlító geográfiai vizsgálata. A későbbiekben a vidéki kifejezést a „nem Budapest környéki” értelemben használjuk. A kutatás számos egyéb kérdés mellett három olyan problémára is választ kísérel meg adni, melyekre eddig kevés próbálkozás történt. Egyrészt megkísérli feltárni – a korábban említetteknek megfelelően – a szuburbanizáció területi különbségeit mind az egyes nagyvárosi térségek között, mind pedig azokon belül. Másrészt megpróbálja mérni, számszerűsíteni a szuburbanizációs folyamatokat. Ez látszólag egyszerű kérdés, ám a városból kifelé vándorlások pontos regisztrációja megoldatlan, így a folyamat mérése csak áttételesen, különböző „szuburbanizációs indexek” kreálásával lehetséges (Izsák É., 1999, Bajmócy P., 2001). Harmadrészt megkísérel átfogó képet adni a hazai szuburbanizáció kiváltó okairól, arról, hogy miért költöznek ki az emberek a vidéki nagyvárosok környékén a városokból a szomszédos településekbe. E cikk ez utóbbi kérdéskörrel foglalkozik. A kutatás adatbázisa három forrásból táplálkozik: a fellelhető statisztikai adatbázis kezelése elengedhetetlenül szükséges, azonban számos kérdésre önmagában a statisztika nem ad elegendő választ. Így kiegészíti ezt a „potenciálisan szuburbanizálódó” települések Önkormányzatainál elvégzett kérdőíves felmérés során nyert adatbázis, valamint néhány nagyváros környéki településen az oda kiköltöző családok körében végzett kérdőíves adatbázisa is. A szuburbanizáció motivációinak feltárásához a legutóbbi forrás nyújtott számottevő segítséget.

Mielőtt a kutatás néhány konkrét eredményének ismertetésére térnénk, szükségszerű tisztázni, hogy mit is értünk magán a szuburbanizáción, mint folyamaton. Az Egyesült Államokban és Nyugat-Európában a szuburbanizáció, és kutatása is sok évtizedes múltra tekint vissza. Ráadásul igen különböző építészeti formák, szuburbán településtípusok jöttek létre a térben és időben jelentősen különböző területeken. E rövid tanulmánynak nem célja a tanulmányok részletes vizsgálata, ám megjegyzendő, hogy a megközelítések esetenként

---

¹ Bajmócy Péter, egyetemi tanársegéd, Szegedi Tudományegyetem Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék, Szeged, bajmocy@geo.u-szeged.hu

annyira különböznek egymástól, hogy számos vonatkozásában a jelenlegi vidéki városaink körül zajló folyamatok nem is tekinthetők szuburbanizációnak. Jelen tanulmány esetében a szuburbanizációnak decentralizációs és centralizációs folyamatként való értelmezését fogadjuk el (*Van den Berg, 1982, Timár J., 1999*). Ezen értelmezés szerint a szuburbanizáció a városi népesség és tevékenységek decentralizációja, s így átfogó részét képezi az urbanizációnak. Decentralizáció abban az értelemben, hogy a népesség és/vagy bizonyos tevékenységek a nagyváros helyett inkább a környéki településekre telepednek, de abban az értelemben is, hogy a népesség és/vagy a tevékenységek egy része ténylegesen ki is települ a városból a környékére. Ugyanakkor az a folyamat csak a városi téren belül tekinthető decentralizációnak, egy nagyobb régió, vagy az egész ország vonatkozásában az urbanizációhoz hasonlóan továbbra is centralizációról, koncentrációról beszélhetünk. Jelen tanulmány a decentralizációs folyamatokon belül kizárólag a népesség decentralizációjával foglalkozik, részben azért is, mivel a „vidéki” Magyarországon a kereskedelmi és az ipari jellegű szuburbanizáció – az eddigi felméréseink szerint - még kezdeti állapotban van, mint a lakossági.

A korábbi „vidéki” Magyarországot a szuburbanizáció szemszögéből vizsgáló kutatások általában egy nagyváros környékével (Debrecen, (*Süli-Zakar I., 1996*), Pécs (*Bajmócy P. (1999)*), Szeged (*Mészáros R., (1993)*)), néhány település összehasonlításával (Győrújbarát-Szabadkígyós *Timár J.-Váradi M., 1999*), avagy kivételes esetben egy-egy régió sajátosságaival (Alföld, *Timár J., 1994*) foglalkoznak. Igény mutatkozik azonban egy (vagy több) átfogó, az egész országra kiterjedő vizsgálat elvégzésére is. A jelen kutatás erre tett kísérletet. A vizsgálat során az ország különböző nagyvárosi térségeiben mintegy 1500 háztartást kérdeztünk meg 1998-2000 között a Szegedi Tudományegyetem földrajz és geográfus szakos hallgatóinak segítségével. E kérdőívek a nagyvárosokból a környező településekre kiköltözött népességet célozták meg, s a kiköltözés körülményeire vonatkozó kérdésekből álltak (kiköltözés ideje, a korábbi és a jelenlegi lakásviszonyok, ezek értékelése, a költözés és a településválasztás motivációi). A néhány hiányosan vagy bizonytalanul kitöltött kérdőív mellett külön vizsgáltuk azokat a kérdőíveket, amelyek esetében a költözés nem a környező nagyvárosból, hanem máshonnan, zömmel közeli-távoli falvakból történt. Így végül 1226 olyan kérdőív maradt melyek esetében a környező nagyvárosból költöztek ki a háztartások valamely városközeli településre. Ezek képezték a kutatás alap-adatbázisát. Az 1226 kérdőív az ország 24 városa környékéről származik, zömük közvetlenül városközeli településekről, kisebb részük pedig – a hazai szuburbanizáció sajátosságait követve (*Timár J., 1994*) a városok közigazgatási területéhez tartozó, de attól fizikailag elkülönülő, részben korábban önálló településekről. Ilyen településeket nemcsak az Alföldön (pl. Békéscsaba, Debrecen, Kecskemét, Nyíregyháza, Szeged esetében), hanem az ország más területeinek nagyvárosai (Győr, Miskolc, Veszprém, Zalaegerszeg) körül is találhatók, sőt egyes esetekben éppen ezek a városi zóna legdinamikusabb térségei (Debrecen-Józsa, Kecskemét-Katonatelep, Miskolc-Szirma, Veszprém-Gyulafirátót és Kádárta). A 24 város között szerepel (1. táblázat) az összes megyeszékhely a legkisebb Szekszárd kivételével, valamint a megyei jogú városok közül Dunaújváros és Sopron, valamint néhány kérdőívvel kontrollként öt kis- illetve középváros. Azon városok esetében, amelyek csak néhány kérdőívvel szerepelnek természetesen önálló vizsgálatra nem volt lehetőség. Az egyes városok környékén a kérdőívek a helyi adottságtól, a települések vándorlási egyenlegétől és népességszám-változásától függően egy-tizennégy településről származnak. Az egyes településekről származó kérdőívek száma az egytől a kéttucat fölöttig (Kulcs 30, Kecskemét-Katonatelep 28, Debrecen-Józsa 27, Domaszék 27, Sárkeresztes 24) terjed. Az egyes községek összehasonlítására e cikk terjedelme miatt nincs lehetőség.

A szuburbanizáció motivációinak értelmezéséhez szükséges megállapítani, hogy a kérdezettek 79%-a bérházból vagy panelházból költözött ki a város környékére, s jelenleg

97%-uk kertés-családi ház, valamint 1,5%-uk ikerház vagy sorház lakója. Így a kiköltözés az esetek döntő többségében drasztikus lakásminőségbeli változással is együtt járt, mely tehát egyrészt jellemző sajátossága a hazai szuburbanizációnak, másrészt, mint a szuburbanizáció okainak magyarázó faktora is számottevő. A kiköltözés motivációinak feltárására a válaszadóknak néhány tulajdonság alapján értékelniük kellett a korábbi városi lakás valamint annak szűkebb környezetét, illetve a jelenlegi lakóhelyet.

1. táblázat. A vizsgált városok környékéről származó kérdőívek jellemzői. Forrás: saját felmérés. (* a településrészekkel együtt)

A város neve	A város környékéről származó kérdőívek száma	Az érintett települések száma*
Szeged	140	12
Dunaújváros	104	5
Miskolc	103	10
Kecskemét	99	5
Veszprém	96	10
Székesfehérvár	90	12
Debrecen	82	5
Zalaegerszeg	71	14
Győr	62	12
Tatabánya	62	7
Eger	53	7
Pécs	52	6
Békéscsaba	49	6
Nyíregyháza	42	6
Kaposvár	36	6
Szombathely	33	10
Sopron	15	5
Várpalota	10	3
Szolnok	8	1
Kőszeg	7	2
Salgótarján	6	2
Balassagyarmat	3	1
Esztergom	2	1
Oroszlány	1	1

Az összesített eredményeket a 2. táblázat közli. A természeti előnyök úgy tűnik meghatározóak a falvak szemszögéből, mind a természeti környezet, mind a levegő tisztsága és a csendesség szemszögéből is igen jó eredményt értek el a falvak, ugyanakkor szembeötlő, hogy az összes értékelt szempont alapján a városok környezeti állapotát (különösen a levegő szennyezettségét és a zajt) ítélték meg legrosszabbnak a válaszadók. Szintén számottevő a községek előnye a szomszédság és a közbiztonság tekintetében is. A szomszédság kérdésében jelentkezhet talán leghatványozottabban az „önmagunk igazolásának jelensége”, azaz ha már elköltöztünk egy másik helyre, legalább elégedettek legyünk vele, hiszen ellenkező esetben – némileg – saját hibánkat ismernék be. A városkörnyéki községek ellátottságát, illetve egyes alapintézmények elérhetőségét ugyanakkor jóval gyengébbnek ítélik meg a városkörnyéki községekben, mint magában a városban.

Nem meglepő módon a legnagyobb különbség éppen a szolgáltatások elérhetősége tekintetében található, hiszen e szolgáltatások egy része kifejezetten városi funkció, s a falvakban nem utolsósorban a kisebb településméret következtében nem, vagy alig találhatóak meg.

Érdemes összehasonlítani az egyes városokat és környékeiket is. A dolgozat terjedelme miatt nincs lehetőség minden egyes kérdéskörre kitérni, csak néhány jellemző eltérés

bemutatására vállalkozhatunk. Azon városokat, ahonnan tíznél kevesebb kérdőív állt rendelkezésre nem vettük be a vizsgálat ezen részébe.

2. táblázat. A korábbi, városi és a jelenlegi lakás, lakókörnyezet megítélése a kiköltő-zők véleménye alapján. (Pontértékek: 1 = nagyon rossz, 2 = rossz, 3 = közepes, 4 = jó, 5 = kiváló)

* A községek és a városok pontértékének különbsége. (forrás: saját kérdőíves felmérés)

Mutató	Városok	Községek	Különbség*
Természeti környezet	2,97	4,55	1,58
A levegő tisztasága	2,80	4,59	1,79
Zajártalom	2,75	4,39	1,64
Szomszédság	3,89	4,43	0,54
Közlekedés	4,49	3,64	-0,85
A munkahely elérhetősége	4,47	3,80	-0,67
Élelmiszerbolt elérhetősége	4,69	4,00	-0,69
Szolgáltatások elérhetősége	4,59	3,34	-1,25
Infrastrukturális ellátottság	4,59	3,88	-0,71
Közbiztonság	3,45	4,31	0,86

Szembeötlő, hogy a táblázatban szereplő adatok szórása igen kicsi, azaz a fő különbség nem az egyes városok között, hanem a városok és a környező községek viszonylatában vannak. A városok megítélésében a legnagyobb szórást (0,31) a levegő tisztasága mutatja, a többi mutató esetében a szórások 0,11-0,22 közöttiek, a legkisebbek az elérhetőségi és infrastrukturális mutatóknál. A korábbi lakás természeti környezetének megítélésekor a legmagasabb osztályzatokat Veszprém, Sopron, Kaposvár, de mindenek előtt Tatabánya kapta, legrosszabbként Miskolcot és Szombathelyet értékelték. Ez utóbbi esetben a falvak kiemelkedően magas értékeket kaptak a természeti környezet vonatkozásában, így az éles kontraszt okozhatja e némileg meglepő eredményt. Legszenyestebb levegővel Dunaújváros, Pécs és Szombathely rendelkezik, legtisztábbal pedig Kaposvár, Veszprém és Sopron. A szolgáltatások elérhetőségének megítélése alig differenciált, a Dél-alföldi megyeszékhelyek és Sopron lógnak ki kissé lefelé a sorból. Az infrastrukturális ellátottság terén Békéscsaba és Szeged kapta a leggyengébb, Debrecen, Dunaújváros és Eger a legjobb értékelést.

A városkörnyéki községek megítélése tekintetében sincsenek kimagasló eltérések az egyes városok között. A szórások 0,27 (infrastrukturális ellátottság) és 0,11 (szomszédság) között mozognak. A legszebb természeti környezettel a Sopron környéki „szuburbán falvak” mellett a Tatabánya és a Dunaújváros mellett községek rendelkeznek – legalábbis az ide kiköltözők szemszögéből – nyilvánvalóan ez legalábbis részben a város „természeti” környezetéhez viszonyított kellemes környezetnek, mint a tényleges szépségnek szól. Legkevésbé vonzó környezettel ugyanakkor a Veszprém és a Békéscsaba környéki falvak rendelkeznek.

3. táblázat. A korábbi városi lakás, lakókörnyezet, megítélése néhány szempont alapján a kiköltözők véleménye szerint. (Pontértékek: 1 = nagyon rossz, 2 = rossz, 3 = közepes, 4 = jó, 5 = kiváló). (forrás: saját kérdőíves felmérés)

Város	Természeti környezet	A levegő szennyezettsége	Szolgáltatások elérhetősége	Infrastrukturális ellátottság
Ország össz.	2,97	2,80	4,59	4,59
Békéscsaba	2,98	2,69	4,40	4,29
Debrecen	2,87	2,63	4,66	4,80
Dunaújváros	3,00	2,37	4,74	4,75
Eger	3,00	2,83	4,74	4,74
Győr	2,98	2,85	4,56	4,63
Kaposvár	3,19	3,42	4,71	4,63
Kecskemét	2,94	3,00	4,49	4,50
Miskolc	2,72	2,63	4,76	4,65
Nyíregyháza	2,95	2,60	4,57	4,45
Pécs	2,83	2,56	4,50	4,46
Sopron	3,20	3,47	4,47	4,47
Szeged	2,99	2,98	4,44	4,34
Székesfehérvár	3,02	2,74	4,59	4,67
Szombathely	2,45	2,48	4,64	4,58
Tatabánya	3,25	2,62	4,64	4,71
Veszprém	3,14	3,20	4,69	4,66
Zalaegerszeg	2,97	2,69	4,51	4,65

A munkahelyek elérhetőségét tekintve legkedvezőbb helyzetben Dunaújváros, Tatabánya, Veszprém és Nyíregyháza, legkedvezőtlenebben Békéscsaba, Debrecen, Szeged és Szombathely van, az alföldieknél minden bizonnyal szerepet játszik a munkahelytől mért nagyobb távolság is. A szolgáltatások elérhetősége a városkörnyéki településeken is tükrözi a településhálózat jellemzőit (a földrajzi fekvés nem elhanyagolható szerepe mellett), így legkedvezőtlenebbnek a Zalaegerszeg, Szombathely, Veszprém, Pécs és Eger környéki településeken lakók ítélik meg a helyzetüket, legjobbnak pedig a Debrecen, Miskolc, Sopron és Tatabánya környékiek. A városkörnyéki települések összes pontszámát átlagolva kiderül, hogy a legkedvezőbbnek a Dunaújváros, Tatabánya és Sopron körüli községeket ítélik meg az oda költözötték, ugyanakkor a legrosszabbnak a Békéscsaba, Szombathely és Veszprém környéki falvakat. Végül az is figyelemreméltó, hogy miközben összességében a városközeli falvak összesített pontszáma (4,09) 22 századdal magasabb, mint a városoké (3,87), addig ez a különbség Pécs, Debrecen, Nyíregyháza és Szombathely környékén 0,40 körüli, de Kaposvár esetében csak 0,04 század, sőt Veszprémben a környező falvak ha csak minimális értékben is (-0,08), de kedvezőtlenebb véleményt kaptak, mint maga a város. Természetesen a néhány százados különbségekből nem szabad messzemenő következtetéseket levonni, de a néhány tizedes különbségek már számottevőnek tűnnek.

4. táblázat. A jelenlegi (városkörnyéki) lakás, lakókörnyezet, megítélése néhány szempont alapján a kiköltözők véleménye szerint. (Pontértékek: 1 = nagyon rossz, 2 = rossz, 3 = közepes, 4 = jó, 5 = kiváló). (forrás: saját kérdőíves felmérés)

Községek az adott város környékén	Természeti környezet	Közlekedés	Munkahely elérhetősége	Szolgáltatások elérhetősége	Infrastrukturális ellátottság
Ország össz.	4,55	3,64	3,80	3,34	3,88
Békéscsaba	4,29	3,39	3,57	3,38	3,65
Debrecen	4,43	3,67	3,60	3,61	4,33
Dunaújváros	4,82	3,97	4,18	3,39	4,02
Eger	4,69	3,73	3,68	3,20	3,63
Győr	4,52	3,59	3,84	3,45	3,55
Kaposvár	4,42	3,81	3,71	3,51	3,77
Kecskemét	4,54	3,66	3,82	3,24	3,88
Miskolc	4,53	3,81	3,77	3,50	3,90
Nyíregyháza	4,55	3,79	4,02	3,52	4,00
Pécs	4,62	3,56	3,75	3,21	4,12
Sopron	4,87	4,07	3,93	3,87	4,07
Szeged	4,63	3,50	3,57	3,43	3,53
Székesfehérvár	4,47	3,58	3,78	3,22	3,83
Szombathely	4,73	3,28	3,60	3,09	3,45
Tatabánya	4,77	3,85	4,14	3,55	4,42
Veszprém	4,23	3,45	4,01	3,20	3,92
Zalaegerszeg	4,69	3,49	3,65	2,91	3,97

Magyarországon, miként a klasszikus nyugati szuburbanizáció esetében is a saját ház iránti igény döntő szerepet játszik a városokból való kiköltözésben. Természetesen ez nem meglepő, hiszen a kiköltözők zöme emeletes házakból, lakótelepekről érkezik. A kiköltözők 57%-a esetében döntő, további 11%-nál jelentős tényezőnek bizonyult a saját ház iránti igény a kiköltözés motivációi között. A saját ház általában nagyobb lakásméretet is jelent, ez utóbbit, mint döntő vagy jelentős befolyásoló tényezőt a kiköltözők 64%-a jelölte meg.

5. táblázat. A kiköltözés egyes szempontjainak értékelése a kiköltözésben való szerepe szerint. (forrás: Saját kérdőíves felmérés.)

Város	Saját ház iránti igény		Kert/gazdálkodási lehetőség	
	Döntő/jelentős szempont (%)	Nem befolyásoló vagy jelentéktelen szempont (%)	Döntő/jelentős szempont (%)	Nem befolyásoló vagy jelentéktelen szempont (%)
Ország össz.	68,2	22,7	45,2	39,2
Békéscsaba	63,3	24,5	55,1	36,7
Debrecen	64,6	25,6	54,9	35,4
Dunaújváros	64,6	26,3	35,8	52,6
Eger	69,8	20,8	47,2	30,2
Győr	64,4	27,1	44,3	37,7
Kaposvár	68,8	18,8	37,5	34,4
Kecskemét	69,6	25,0	44,0	47,3
Miskolc	77,8	12,1	51,0	30,6
Nyíregyháza	75,6	14,6	41,5	46,3
Pécs	66,0	23,4	54,9	27,5
Szeged	65,0	27,1	50,4	27,3
Székesfehérvár	69,3	21,6	44,2	39,5
Szombathely	75,0	15,6	41,9	38,7
Tatabánya	66,1	25,4	38,3	48,3
Veszprém	75,0	15,2	36,4	48,9
Zalaegerszeg	61,4	30,0	41,2	44,1

Figyelemreméltó, hogy a saját ház iránti igény kiköltözésben játszott szerepének értékelése igen hasonló az egyes nagyvárosok környékén talán Miskolcon, Nyíregyházán, Szombathelyen és Veszprémben volt a szerepe egy árnyalattal nagyobb, de a különbségek semmiképp nem tekinthetők meggyőzőnek. Az anyagi lehetőségek megváltozása ugyanakkor az előzőeknél jóval kisebb szerepet tölt be a kiköltözéseket kiváltó okok között. A válaszadók 45%-a szerint az anyagi lehetőségeinek megváltozása nem vagy csak alig befolyásolta a kiköltözésben, ezzel szemben csak 36%-uknál volt ez döntő vagy jelentős szempont. Ez azzal a ténnyel együtt figyelemreméltó, hogy az észak-amerikai vagy a nyugat-európai modellben a jövedelmek folyamatos növekedése indukál egy kifelé áramlást a városközponttól a peremek felé.

A hazai szuburbanizáció egyik sajátossága, hogy a kert, illetve a gazdálkodás szerepe jóval nagyobb, mint a nyugat-európai folyamatoknál. A kiköltözők 45%-a jelezte, hogy e szempont fontos volt az új lakóhely választásánál, igaz ezzel szemben 39%-uknál alig játszott ez szerepet. Az egyes városok környékén azonban e tekintetben már jelentős különbségek adódnak. A legnagyobb szerepe az alföldi megyeszékhelyek környékén (Debrecen, Békéscsaba, Szeged), illetve Miskolc és Pécs környékén, azaz az Alföld ilyen irányú hagyományai tehát tovább élnek, emellett a nagyvárosok környéke emelkedik ki. Ugyanakkor a dunántúli városok nagy része (Dunaújváros, Kaposvár, Szombathely, Tatabánya, Veszprém, Zalaegerszeg) esetében a gazdálkodás szerepe már jóval kisebb. Érdekes azonban, hogy emellett Kecskemét és Nyíregyháza környékén is alacsonyabbnak bizonyult a kert és a gazdálkodás jelentősége. Szintén jelentős tényező az olcsóbb telekhez jutás lehetősége (a kiköltözők 47%-ánál volt fontos), hiszen a családi ház építéséhez szükséges telkek a többnyire zsúfolt városokhoz képest nagyobb szabad területtel rendelkező községekben olcsóbban szerezhetőek. Ezen kívül megjelennek a falusi élet előnyei (a kiköltözők 16%-ánál jelentős szerep), mint a kiköltözést befolyásoló szempontok. A környezet szépsége, a levegő tisztasága, a nyugalom és a csend számos esetben megjelent, de előfordult az állattartás, a falusi élet szépsége, a falu, mint közösség szerepe, de esetenként a földszintes ház is. Az egyéb szempontok között a családi okok bizonyultak második legfontosabbnak (11%), ezen belül a helyben élő rokonok, a házasság és egészségügyi okok domináltak. Végül a helyben lévő munkahely és a „városból el” mentalitás is megjelent néhány esetben.

A szuburbanizáció során az egyes települések között a potenciális kitelepülőkért folytatott verseny szempontjából lényeges, hogy milyen tényezők alapján választanak települést a vándorlók, milyen forrásból szerzik az információikat. A legfontosabb szerepe a közvetett információforrásoknak, ezen belül a különösen a hallomás útján szerzett információknak van. Az információforrásra vonatkozó kérdés során egyszerre több forrást is megjelölhettek a válaszadók, így összesen 1708 értékelhető válasz született. Ennek 41%-át adták a hallomás útján szerzett információk, 21%-át az olvasott információk (különösen az újságcikkből, apróhirdetésből). A közvetlen információforrások közül a legfontosabbnak az egyszerű vizuális tapasztalatok számítottak (a kiköltöző korábban járt a településen, 16%). A magyar urbanizáció rurális gyökereit, a meglévő kapcsolatokat mutatja, hogy a városból kiköltözők 5%-a a korábbi lakóhelyére költözött vissza. Egy részük az időközben felértékelődött városközeli térségeket az azok előnyeiért választja, más esetekben azonban a kiköltözés a városból való menekülésnek köszönhető, esetleg annak, hogy a városi lakást nem bírta fenntartani a család, ám a rokonok, szülők közelében, s egyáltalán falun olcsóbb a megélhetés. Végül a rekreációs szuburbanizáció következtében néhányan (3%) oda költöznek ki, ahol korábban kiskertjük, nyaralójuk volt, gyakran úgy, hogy magát a nyaralót alakítják át családi házzá. A válaszok 14%-a az egyéb kategóriába esett, közülük a közlekedési helyzetnek, a munkahelynek, az olcsóbb teleknek és a városközeliségnek volt legnagyobb a szerepe. A legfontosabb konkrét válaszokat a 6. táblázat mutatja. Magasan kiemelkednek a helyben lakó ismerősöktől, barátoktól, rokonoktól származó információk, majd ezt követik az újságból

szerezett tapasztalatok. Szintén igen jelentős azonban a személyes vizuális tapasztalat is. Néhányan kifejezetten hangsúlyozták, hogy végigjárták a környéket, és ezt a települést találták a legszimpatikusabbnak, legmegfelelőbbnek. A települések között kialakuló versenyben úgy tűnik a városkörnyéki községek jelenleg még messze nem használnak ki minden lehetőséget a városból kiköltözők odacsalogtatásában, hiszen a telephelyválasztási döntések legalább 85%-a olyan információforrásból származik, amelyekre az adott településnek, a települések vezetésének semmilyen hatása nincs.

6. táblázat. A lakóhely településének kiválasztásának legfontosabb szempontjai. (forrás: saját kérdőíves felmérés)

Információforrás	A válaszok száma
Ismerőstől, baráttól, aki az adott településen lakik	313
Korábban itt járt	274
Rokontól, aki az adott településen lakik	212
Újságban, hirdetésben	147
Apróhirdetésben	121
Ismerőstől, baráttól, akik máshol lakik	84
Korábban itt lakott	83
Újságcikkekben	62
Nyeralója, kiskertje volt itt	53
Összes válasz	1708

Irodalom

- Bajmócy Péter (1999): A szuburbanizáció sajátosságai Pécs környékén. In: Földrajzi Értesítő 1-2, 127-138 o.
- Bajmócy Péter (2001): A szuburbanizáció Fejér megyében. (kézirat)
- Daróczi Etelka (1999): Ki a fővárosból – változások Budapest és az ország vándorforgalmában. In: Barta Gy.-Beluszky P. (szerk.): Társadalmi-gazdasági átalakulás a budapesti agglomerációban. Budapest, Regionális Kutatási Alapítvány. 69-90 o.
- Dövényi Zoltán-Kovács Zoltán (1999): A szuburbanizáció térbeni-társadalmi jellemzői Budapest környékén. In: Földrajzi Értesítő 1-2, 33-58 o.
- Izsák Éva (1999): A települési sorrend megváltozása a szuburbanizációs index alapján a budapesti agglomerációban. In: Földrajzi Értesítő 1-2, 83-92 o.
- Kovács Katalin (1999): A szuburbanizációs folyamatok a fővárosban és a budapesti agglomerációban. In: Barta Gy.-Beluszky P. (szerk.): Társadalmi-gazdasági átalakulás a budapesti agglomerációban. Budapest, Regionális Kutatási Alapítvány. 91-114 o.
- Kovács Zoltán (szerk.)(1999): A szuburbanizáció jellemzői a budapesti agglomerációban (esettanulmányok). . In: Földrajzi Értesítő 1-2, 59-82 o.
- Mészáros Rezső (1993): Szeged elővárosi fejlődése. Háttér tanulmány, Békéscsaba, MTA RKK. Kézirat.
- Süli-Zakar István (1996) Debrecen gazdaságának és településszerkezetének történeti földrajza. In: Süli-Zakar I. (szerk.): Tanulmányok Debrecen városföldrajzából II. Debrecen, Kossuth Lajos Tudományegyetem Társadalomföldrajzi Tanszék. 149-266 o.
- Timár Judit (1994): Az alföldi urbanizáció sajátosságai. Kandidátusi Értekezés, Békéscsaba.
- Timár Judit (1999): Elméleti kérdések a szuburbanizációról. . In: Földrajzi Értesítő 1-2, 7-31 o.
- Timár Judit-Váradi Monika Mária (2000): A szuburbanizáció egyenlőtlen területi fejlődése az 1990-es évek Magyarországon. In: Horváth Gy.-Rechnitzer J. (szerk.): Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón. Pécs, MTA RKK.
- Van den Berg et al.(1982): Urban Europe: A Study of Growth and Decline, Oxford, Pergamon.
- Váradi Monika Mária (1999): Hová megyünk lakni? Szuburbanizációs minták és konfliktusok a budapesti agglomeráció budai oldalán. Esettanulmány. In: Barta Gy.-Beluszky P. (szerk.): Társadalmi-gazdasági átalakulás a budapesti agglomerációban. Budapest, Regionális Kutatási Alapítvány. 115-129 o.